

ОЛЕКСАНДР БІЛЯЄВ І ЙОГО СТУДЕНТСЬКІ РОКИ (НЕВІДОМІ СТОРІНКИ ЖИТТЄПІСУ ВЧЕНОГО)

Сергій Омельчук

перший проректор Херсонського
державного університету

27 лютого 2025 року

Інститут педагогіки НАПН України

Круглий стіл до сторіччя від уродин професора Олександра Біляєва

У 1941 році Олександр Біляєв закінчив середню школу Нововоронцовського району Херсонської області, проте мрія по закінченню школи вступити до вишу залишилася нездійсненою: почалася війна...

УДОВОД
МІНІСТ.
ДОВОРОНЦОВСЬКОГО
РАЙОННИЙ ВІДІЛ
НАРОДНОЇ ОСВІТИ
Херсонської області

21/III 69
64.
В. Воронцов
Херсонської області

УДОСТОВЕРЕНІЕ

Предъявитель настоящего удостоверения
Біляєв Олександр Михайлович
фамилия, имя, отчество/
родившийся в 1925 году в Херсонской обл.
крае, республике, И. Воронцовской районе
И. Воронцовской селе, окончил в 1941 году десять
классов средней школы И. Воронцов
ского района Херсонской обл., края.

Удостоверение выдано в соответствии с п.п. 7-8
инструктивного письма "О порядке выдачи документов об
окончании школы", утвержденного Министерством Просвеще-
ния СССР от 14 октября 1946 года.

РАЙОНО - И. Воронцов /Руководитель/ Актив
секретарь И. Воронцов /Министр/ Перейд

РАЙОННИЙ ВІДІЛ
НАРОДНОЇ ОСВІТИ
Херсонської області

Автобіографія.

Я народився 27 лютого 1925 року в
Воронцовці Херсонської області. Батько м.
року працює бухгалтером при Ново-Воронцовській
районній конторі зв'язку. В 1941 році я усе
закінчив Ново-Воронцовську середню школу.
шкільні роки дуже цікавився літературою, читав
багато книжок. По закінченню школи мріяв
поступити до вищого шкільного закладу, але мої мрії
мої сподівання не здійснилися: почалась Велика
Відомська війна. Наша сім'я не встигла евакуюватися.
Ми потрапили тимчасово в німецьке рабство.
На проміжжі 1941-42 рр. я не працював, ухиляю-
чись від роботи на нехочених фашистів. Нарешті,
влітку 1943 року я потрапив у концтабір для цивільних осіб,
де працював 8 місяців. Звідти втік.
Але скоро знову потрапив у концтабір і лише
в серпні 1944 року був визволений Червоною
Армією. Я вступив в її ряди. Я мав ворогові
за страждання свої, за кров і слези матерів
і дітей наших. В грудні 1944 року мене при-
няли в ряди ВЛКСМ. В березні 1945 року
при прориві німецької оборони на західному
березі Одера я був тяжко поранений в ліву
руку. 7 місяців пролежав в госпіталі, переніс
п'ять операцій. В листопаді 1945 р. повернувся
в Ново-Воронцовку інвалідом II групи.

За бойові заслуги мене нагороджено орденом
Червоної Зірки і двома медалями.

31/VII-1946 р. Білорусь (А. М. Білорусь)

На початку війни родина потрапила в нацистське рабство.

Протягом 1941–1942 рр. Олександр ніде не працював, «ухиляючись від роботи на ненависних фашистів».

У 1943 році потрапив у концтабір для цивільних осіб, де працював вісім місяців, але звідти йому вдалося втекти, проте ненадовго.

Потім знову концтабір, звідки був визволений лише в серпні 1944 р.

З війни двадцятилітній хлопець повернувся до рідної Нововоронцовки (Херсонська область) інвалідом II групи.

У березні 1945 р. під час прориву німецької оборони на західному березі р. Одер отримав важке поранення в ліву руку. Переніс п'ять операцій протягом семи місяців.

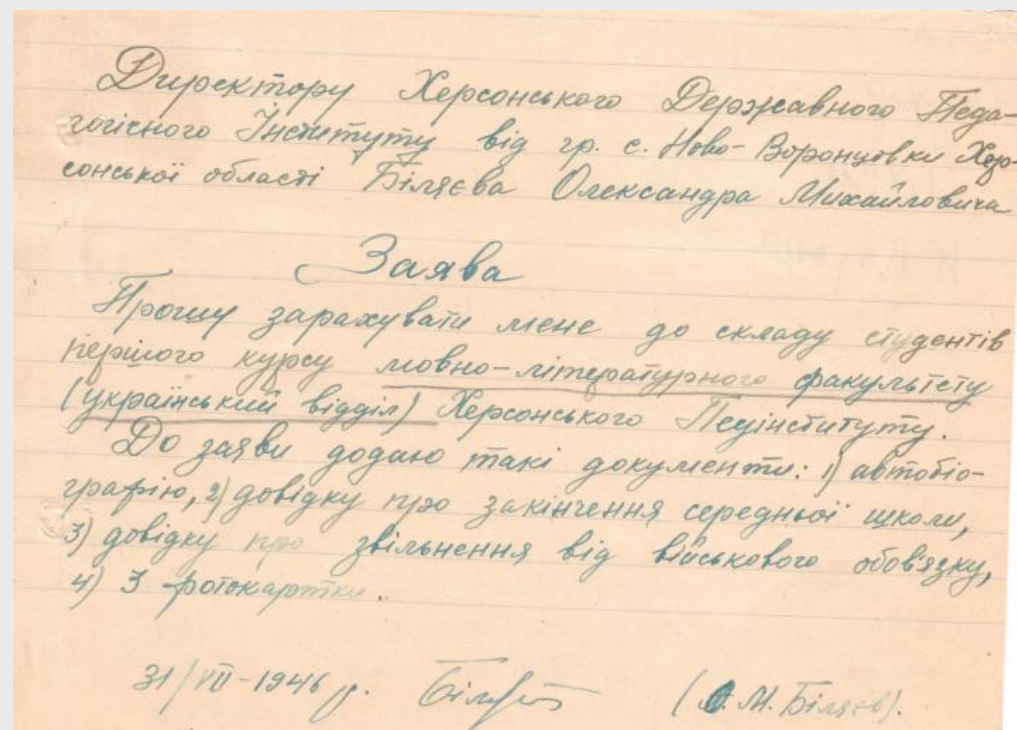

Директор Херсонського педінституту
Іван Семенов (1945 --1950)

Будівля Херсонського педінституту на
вул. Європейській (50-ті роки XX ст.)

Олександр Біляєв вступив до
Херсонського педінституту на українське
відділення мовно-літературного
факультету в 1946 році

Завідувач кафедри української мови,
старший викладач Яків Нагін

На той час на українському відділенні
мовно-літературного факультету
функціювало дві кафедри:

- ✓ кафедра української літератури
- ✓ кафедра української мови

Викладач української літератури, письменник і
літературознавець Кость Лаврунов

Заняття в кабінеті мови та літератури

Декан Краснов В.Г. проводить заняття

УРСР—НКО

Херсонський державний державний інститут
(назва навчального закладу)

МАТРИКУЛ № 460344

Прізвище, ім'я, по-батькові Біляєв Олександр Миколайович

Факультет мовно-літературний (укр. відділ)

Вступив (переведен на курс з _____)
в березні 1946 року

Директор Шинкарьов

Декан факультету В. К'раш
Осіння 1946 року
(дата видачі матрикула)

М. П.

Біляєв

Особистий підпис студента

„Усі студенти зобов'язані складати іспити за повний курс кожного предмету, що увійшов до навчальних планів, а також складати заліки з практичних робіт після того, як даний курс прослуханий студентами повністю.

Іспити з складних предметів, що мають самостійні розділи, проводяться частинами, але не частіше, ніж двічі на рік.

Іспити проводяться професорами і доцентами (які ведуть відповідні лекційні курси), затвердженими у цьому званні.

Запровадити в усіх вищих учбових закладах єдиний студентський квиток і єдиний матрикул (залікова книжка).

До матрикула заносяться всі предмети, обов'язкові для проходження, і запис про складання іспитів і заліків.

Відзначати в матрикулі складання іспитів і заліків і проставляти оцінки має право тільки професор, який провадив іспит, і доцент, який приймав залік.

(З постанови РНК СРСР і ЦК ВКП(б) від 23/V 1936 р.).

„Вести з наступного навчального року у всіх вищих учбових закладах чотири ступені оцінок успішності студентів (відмітки): „незадовільно“, „посередньо“, „добре“, „відмінно“.

(З постанови РНК Союзу РСР і ЦК ВКП(б) від 10/IV 1938 року „Про дні самостійних занять, оцінки успішності та викладання фізичної культури у вищих учбових закладах Союзу РСР“).

Яким був студентом Олександр Біляєв?

1-й семестр 194 навчального року ПЕРШИЙ КУРС

№ п/п	Назва дисципліни	Кількість годин	Прізвище викладача	Іспити	Дата складання іспиту	Підпис викладача
1	Російська мова	50	Рудаків	іспит	1.12.46	Рудаків
2	Російська мова	50	Ковалев	іспит	1.12.46	Ковалев
3	Українська мова	50	Ситенко	іспит	1.12.46	Ситенко
4	Літературознавство	50	Зицько	іспит	1.12.46	Зицько
5						
6						
7						
8						
9						
10	Літературознавство	50	Рудаків	іспит	1.12.46	Рудаків

Декан факультету В. К'раш

4-й семестр 194 навчального року ДРУГИЙ КУРС

№ п/п	Назва дисципліни	Кількість годин	Прізвище викладача	Іспити	Дата складання іспиту	Підпис викладача
1	Російська мова	50	Шинкарьов	іспит	1.12.46	Шинкарьов
2	Російська мова	50	Рудаків	іспит	1.12.46	Рудаків
3	Українська мова	50	Ситенко	іспит	1.12.46	Ситенко
4	Літературознавство	50	Зицько	іспит	1.12.46	Зицько
5						
6						
7						
8						
9						
10	Літературознавство	50	Рудаків	іспит	1.12.46	Рудаків

Декан факультету В. К'раш

8-й семестр 194 навчального року ПЕРШИЙ КУРС

№ п/п	Назва дисципліни	Кількість годин	Прізвище викладача	Іспити	Дата складання іспиту	Підпис викладача
1	Російська мова	50	Рудаків	іспит	1.12.46	Рудаків
2	Російська мова	50	Ковалев	іспит	1.12.46	Ковалев
3	Українська мова	50	Ситенко	іспит	1.12.46	Ситенко
4	Літературознавство	50	Зицько	іспит	1.12.46	Зицько
5						
6						
7						
8						
9						
10	Літературознавство	50	Рудаків	іспит	1.12.46	Рудаків

Декан факультету В. К'раш

У 1950 році Олександр Біляєв завершив навчання в інституті відмінником, отримавши диплом з відзнакою.

ДОДАТОК ДО ДИПЛОМУ № 293/22
/ без диплому не діє /

Тов. Біляєв Олександр Михайлович
за час перебування в Херсонському державному педагогічному
інституті ім. Н. Г. Крушельницької оклю 6 років дисципліни

1. Основи марксизму-ленінізму	відмінно
2. Політикономія	відмінно
3. Українська література	відмінно
4. Сучасна укр. мова	відмінно
5. Загальна література	відмінно
6. Молодізтво	відмінно
7. Літературознавство	відмінно
8. Історичний і діалектичний матеріалізм	відмінно
9. Історія педагогіки	відмінно
10. Педагогіка	відмінно
11. Загальна історія	відмінно
12. Історія СРСР	відмінно
13. Історія України	відмінно
14. Методика української літератури	відмінно
15. Методика української мови	відмінно
16. Психологія	відмінно
17. Психологія мови	відмінно
18. Співрозвідницька мова	задовільно
19. Психологія	задовільно
20. Російська мова	відмінно
21. Російська література	відмінно
22. Вільна вірша	задовільно
23. Історія української літературної мови	відмінно
24. Порівняльна граматика	відмінно
25. Семінар з педагогіки	задовільно
26. Семінар з укр. мови	задовільно
27. Семінар з укр. літератури	задовільно
28. Семінар з укр. мови	задовільно
29. Семінар з укр. літератури	задовільно
30. Статистика	задовільно
31. Курсова робота	задовільно
32. Підприємство	відмінно

Тов. Біляєв Олександр Михайлович
оклю державні об'єкти з тими дисципліни

1. Основи марксизму-ленінізму	відмінно
2. Українська мова	відмінно
3. Українська література	відмінно
4. Педагогіка	відмінно

ДИПЛОМ ХЕРСОНЬКОГО
ІМ. Н. Г. КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ
ДИПЛОМ ІСТОРІО-ЛІТЕРАТУРНОГО
ЗАКЛАДУ
СЕКРЕТАР А. Замор / ЗАКЛАДОВА /

м. Херсон 10 серпня 1950р.
Регістраційний № 563

ПОСТАНОВА ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ

Решением Государственной экзаменационной
комиссии от 3/II-50г. присвоена квалификация
и звание учителя украинского языка и
литературы С.И. с выдачей диплома
с "отличием".

Дата

Підписи

Голова

Члени

Матрикул здається для обміну на диплом.

Тов. Біляєв О.М.

видано диплом

ступеня №

від

19

Підпис

Надіслано на роботу

Підпис

Рішенням державної
екзаменаційної комісії
Олександрові Біляєву
присвоєно кваліфікацію і
звання вчителя української
мови й літератури
середньої школи

Мине кілька десятиліть – і вже знаний в Україні вчений-лінгводидакт Олександр Біляєв з другої половини 70-х рр. XX ст. неодноразово повертатиметься до Херсонського державного педагогічного інституту

<https://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/20908>

До 100-річчя від уродин українського вченого Олександра Біляєва

Сергій Омельчук,
доктор педагогічних наук, професор,
перший проректор, професор кафедри української
і слов'янської філології та журналістики,
Херсонський державний університет

ОЛЕКСАНДР БІЛЯЄВ І ЙОГО СТУДЕНТСЬКІ РОКИ (НЕВІДОМІ СТОРІНКИ ЖИТТЄПИСУ ВЧЕНОГО)

Студент
Олександр Біляєв,
1946 рік

Однією з малодосліджених, але цікавих сторінок біографії українського вченого-лінгводидакта, доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України Олександра Михайловича Біляєва (1925–2006) є студентські роки, пов'язані з Херсонським державним педагогічним інститутом. Свого часу Херсонський педінститут закінчили й інші відомі українські вчені: український мовознавець, доктор філологічних наук, професор Стефан Самійленко (1906–1977); українська мовознавиця й літературознавиця, багаторічна директорка Національного музею Тараса Шевченка, кандидатка філологічних наук Катерина Дорошенко (1908–1985); ботанік-агростолог, доктор біологічних наук, професор Юрій Прокудін (1911–1992); учні-математики, доктори фізико-математичних наук, професори Микола Кузенний (1948–2010) та Анатолій Турбін (1940 р.н.). Новітня історія Херсонського державного університету пов'язана з іменами випускників, які є відомими українськими вченими – кореспондентами національних академій наук: член-кореспондент НАН України доктор біологічних наук, професор Олександр Ходосовцев і два члени-кореспонденти НАПН України – доктори педагогічних наук, професори Євдокія Голобородько і Олександр Співаковський.

Які ж невідомі сторінки життєпису вченого містять архівні документи з особової справи студента Олександра Біляєва, котрий навчався в Херсонському державному педагогічному інституті протягом 1946–1950 років?

У 1941 році Олександр Біляєв закінчив середню школу Нововоронцовського району Херсонської області, проте мрія по закінченню школи вступити до вишу залишилася нездійсненою: почалася війна... Із автобіографії вченого, складеної 31 липня 1946 року, ми дізнаємося про те, що на початку війни його родина потрапила в нацистське рабство (найімовірніше, був залучений до примусових робіт), протягом 1941–1942 років він ніде не працював, «ухиляючись від роботи на ненависних фашистів», у 1943 році потрапив у концтабір для цивільних осіб, де працював вісім місяців, але звідти йому вдалося втекти, проте ненадовго – потім знову концтабір, звідки був визволений лише в серпні 1944 року. «Я мстив ворогові за страждання свої, за кров і сльози матерів і дітей наших», – пише у своїй автобіографії Олександр Біляєв. З війни двадцятилітній хлопець

Автобіографія
Олександра Біляєва

**Світла пам'ять високошляхетному вченому
Олександрові Михайловичу Біляєву!**

Дякую за партнерство!

Сергій ОМЕЛЬЧУК

omegas1975@gmail.com

www.omelchuk.ks.ua